

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Галина Стамова Чанева, дм

**Катедра „Здравни грижи“ , ФОЗ „Проф. д-р Цекомир Воденичаров, дмн“
МУ -София**

Относно: защита на дисертационен труд на тема: „Удовлетвореност от работата при здравните специалисти, работещи в интензивни клиники/отделения в лечебни заведения за болнична помощ“, разработен от Даниела Юлиева Петрова, с научни ръководители: доц. д-р Пенка Стефанова, д.м. и проф. Силвия Цветкова, д.кл.пс. по Докторска програма „Управление на здравните грижи“ в професионално направление 7.4. Обществено здраве. Определена съм за член на Научното жури със Заповед № 1308 на Ректора на МУ-Плевен.

Актуалност на дисертационния труд

За да се отговори на очакванията на обществото от съвременното здравеопазване е от значение изучаването на професионалната удовлетвореност на медицинските специалисти и факторите, оказващи влияние върху тяхната мотивация и удовлетвореност от професионалната им реализация. Недостига на медицински специалисти, особено в интензивните клиники/отделения на лечебните заведения, изисква задълбочено изучаване на причините за привличане и задържане на персонал, от който се изисква непрекъснато обучение и повишаване на професионалната квалификация. Редица съвременни изследвания доказват, че удовлетвореността от работата на хората се отразява съществено на ефективността и качеството на дадена организация. Управлението на персонала в болничната помощ е необходимо да се основава на научни проучвания и добри практики за да се гарантират желаните резултати.

Структура и характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран в пет глави: глава първа – литературен обзор; глава втора – цел, задачи и методология на проучването; глава трета – резултати и обсъждане; глава четвърта –

практико-приложен модел. Методика за установяване на удовлетвореността от работата; глава пета - изводи, приноси и препоръки. Дисертационният труд е в обем 226 страници, резултатите са нагледно представени на 36 таблици и 66 фигури. Използваната литература включва 217 заглавия, от които 78 са на кирилица, а 139 – на латиница. Изработени са 4 приложения.

Литературният обзор включва следните заглавия: Видове социални групи; Изясняване на понятието „Удовлетвореност от работата“; Теории за удовлетвореността от работата; Фактори влияещи на удовлетвореността от работата; Сравнение на удовлетвореността от работата при служители от здравната и образователната система.

Събран и структуриран е теоретичен материал по разглежданата тема, като е използвана коректно терминологията и научния стил.

Описани са теориите за удовлетвореността от труда според следната класификация:

- съдържателни – описват факторите, допринасящи за удовлетвореността от работата
- процесни – разглеждат механизмите, повлияващи удовлетвореността от работата
- съвременни – обединяват класическите теории с цел оптималното им приложение в практиката.

В литературния обзор е представена характеристика на отделението/клиниката по интензивни грижи като малка социална група. Докторантката отделя специално внимание на понятието „удовлетвореност от работата“, като представя теориите за удовлетвореността от работата и мотивационните теории. Разгледани са задълбочено факторите, влияещи на удовлетвореността от работата: фактори свързани с личността; фактори свързани с работата; фактори свързани със средата.

Докторантката сравнява удовлетвореността от работата при служители от здравната и образователната система, като показва резултати от проведени проучвания на автори, както в страната, така и от чужбина. Изследвани са факторите, които оказват влияние на удовлетвореността на работа при учители и при медицински специалисти.

В обобщението на литературния обзор са представени три основни извода, свързани с основните проблеми относно темата за удовлетвореността от работата.

Целта ясно и точно определя основните насоки на изследването, като напълно кореспондира със заглавието. За постигането на целта са формулирани пет задачи, свързани с проучване на мнението на здравните специалисти от интензивните отделения по отношение на удовлетвореността от работата, както и анализиране на факторите, които оказват влияние върху тяхната удовлетвореност.

В методичен план са формулирани три хипотези свързани с влиянието на факторите върху удовлетвореността от работата, както и степента на удовлетвореност в зависимост от специалността и вида на лечебното заведение.

Методиката включва формулирани обект и предмет на изследването. Обстойно са представени етапите на проучването – три етапа: през първия етап е анализирана научната литература и е изработен инструментариума на изследването; през втория етап е проведено анкетното проучване чрез анкетни карти. В проучването са включени здравни специалисти от отделения/ клиники по интензивни грижи на две лечебни заведения в гр. Плевен и още 6 лечебни заведения от страната; през третия етап е проведена обработка на резултатите. В проучването са участвали 194 здравни специалисти.

Методите включват: документален, анкетен и статистически. Те напълно позволяват събиране и анализиране на данните по темата на дисертационния труд.

В анкетата са включени: въпроси за удовлетвореността от работата; тест за отчуждение от работата /адаптиран от А. Величков за български условия/; тест за оценка на дългосрочната мотивация на индивидуалното поведение /адаптиран от А. Величков за български условия/; тест за удовлетвореност от колегите /валидиран и стандартизиран за български условия от А. Величков и М. Радославова/.

Статистическата обработка на данните е извършена посредством софтуерните пакети MS office Excel 2002 SPSS for Windows v.21.0.

В трета глава са представени резултатите и обсъждането, като са анализирани основните тенденции и проблеми по темата на дисертационния труд.

Направена е социално-демографска характеристика на изследваните здравни специалисти /лекари и специалисти по здравни грижи/ от интензивни клиники/отделения на публични и частни лечебни заведения. От данните става ясно, че възрастта на работещите здравни специалисти в интензивните структури е предимно на млади хора – от 20 до 30 години. Представени са данни от икономическа и средова характеристика на изследваните лица. Средовата характеристика включва: интензивността и неотложността на работата; риска за живота на пациентите; професионален стрес. Анализирани са зависимостите между социо-демографските, икономическите и средовите характеристики.

Докторантката извършва задълбочен анализ на удовлетвореността от работата от изследваните фактори. Около 1/3 от анкетиранияте посочват, че са недоволни от заплащането на труда. Само 3,6% са напълно удовлетворени от заплащането по отношение на обема на работа и трудността на задачите в интензивните структури на болничната помощ.

Изследвана и анализирана е удовлетвореността на здравните специалисти от интензивните структури по отношение на заплащането на труда, удовлетвореността от спецификата на работа, от продължаващото обучение, от стила на управление, моралната удовлетвореност, сигурността на работното място.

Задълбоченият анализ на получените данни е основа, която дава възможност на докторантката да направи важни изводи и да формулира водещите проблеми по отношение на удовлетвореността от работата на здравните специалисти в интензивните структури.

На основата на анализа от анкетното проучване е разработен практико-приложен модел и методика за установяване на удовлетвореността от работата. Практико-приложния модел е базиран на стратометрична концепция, която позволява да се установи не само удовлетвореността от работата, но и да се анализират междуличностните отношения. Методиката за установяване на удовлетвореността от работата е разработена на основата на практико-приложния модел и стратометричния подход. Методиката включва 8 показателя/скали, които са: удовлетвореност от взаимоотношенията на работното място; удовлетвореност от отношението на колегите; удовлетвореност от продължаващото обучение; удовлетвореност от организацията и съдържанието на работата; самооценка и самоефективност; удовлетвореност от трудовото възнаграждение; удовлетвореност от отношение на ръководителя към служителя; удовлетвореност от изпълнение на задачите. Оценяването се извършва по пет степенна скала.

Изводите от изследването са логически структурирани на основата на направените анализи от резултатите. Определена е удовлетвореността на здравните специалисти от интензивните клиники/отделения на болничната помощ, както и водещите фактори за удовлетвореност от работното място.

Приносите на дисертационния труд са с теоретичен и практико-приложен характер. Приносите с теоретичен характер са насочени към използването на стратометричния анализ при изследване на удовлетвореността от работата на здравни специалисти. Осъществено е комплексно изследване на удовлетвореността от работата по отношение на спецификата на работната среда, условията на висок риск, интензивност и отговорност. Факторите, които оказват влияние върху удовлетвореността на здравните специалисти са структурирани по йерархичен порядък и могат да бъдат използвани при повишаване ефективността на болничния

мениджмънт. Приносите с практико-приложен характер обхващат практически приложими препоръки за повишаване на удовлетвореността от работата на основата на обективни и научнообосновани анализи и изводи. Съществен принос е разработения практико-приложен модел, базиран на стратометричния подход, чието приложение в практика ще доведе до положително влияние върху управленските стилове и управленските решения в болничната помощ. Доказва се необходимостта от мониториране на удовлетвореността на здравните специалисти в интензивните отделения за да се постигне по-висока ефективност при управлението на човешките ресурси.

Формулирани са три препоръки към ръководствата на лечебните заведения по отношение на внедряването на методика за оценка на удовлетвореността на здравните специалисти и осигуряването на квалифицирани специалисти в структурите за интензивно лечение и интензивни грижи.

Представения автореферат от докторантката съдържа основните постановки на втора глава от дисертационния труд и най-важните резултати от проведеното изследване. Докторантката има две самостоятелни публикации и една публикация с авторски колектив, които са представени на научни форуми и са публикувани в следните издания: *Trakia Journal of Science*, 2025; Сборник с доклади от Шестата научна конференция на БНДОЗ, 2023; Сборник с доклади от Двадесет и първата национална научна сесия за студенти и преподаватели „С визия към бъдещето“ 2023.

Документите, представени от Даниела Петрова показват, нейното непрекъснато обучение и професионално развитие. След дипломирането като медицинска сестра, тя придобива специалност по Анестезиология и интензивни грижи, а по-късно ОКС „Бакалавър“ и „Магистър“ по специалност „Управление на здравните грижи“. Освен на длъжност „медицинска сестра“, тя има професионална реализация като „старша медицинска сестра“ и като преподавател в МУ-Плевен. Професионалният опит на Даниела Петрова в сферата на интензивните грижи е важна предпоставка за избраната от нея тема на дисертационния труд.

Заключение

Разработения от Даниела Юлиева Петрова дисертационен труд на тема: „Удовлетвореност от работата при здравните специалисти, работещи в интензивни клиники/отделения в лечебни заведения за болнична помощ“ показва нейните задълбочените интереси в сферата на управлението на човешките ресурси в интензивните структури. Използваният инструментариум и дизайнът на проучването позволяват да се направи сериозен анализ на проблемите по отношение на удовлетвореността на здравните специалисти. Разработеният от докторантката практико-приложен модел е основа за повишаване на ефективността на болничния мениджмънт и утвърждаването на добри управленски практики с научна обосновка.

В заключение считам, че разработения от Даниела Юлиева Петрова дисертационен труд на тема: „Удовлетвореност от работата при здравните специалисти, работещи в интензивни клиники/отделения в лечебни заведения за болнична помощ“ отговаря на Закона за развитие на академичния състав в Р. България и Правилника за развитие на академичния състав на МУ-Плевен. Давам положителна оценка на разработения дисертационен труд и препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури да вземат решение за присъждане на Даниела Юлиева Петрова на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, Докторска програма „Управление на здравните грижи“.

16.06.2026

На основание чл.59 от ЗЗЛД

Рецензент:

Проф. Галина Чанева, д.м.

REVIEW

By Prof. Galina Stamova Tchaneva, PhD

Department of Health Care, FPH "Prof. Dr. Tzekomir Vodenicharov, MD"

MU-Sofia

Regarding: defense of a dissertation on the topic: "Job satisfaction among health professionals working in intensive care clinics/wards in hospital care", developed by Daniela Yulieva Petrova, with scientific supervisors: Assoc. Prof. Dr. Penka Stefanova, PhD and Prof. Silvia Tsvetkova, PhD in the Doctoral Program "Health Care Management" in the professional field 7.4. Public Health. I am appointed as a member of the Scientific Jury by Order No. 1308 of the Rector of MU-Pleven.

Relevance of the dissertation work

In order to meet the expectations of society from modern healthcare, it is important to study the professional satisfaction of medical specialists and the factors influencing their motivation and satisfaction with their professional realization. The deficit of medical specialists, especially in intensive care clinics/wards of medical institutions, requires an in-depth study of the reasons for attracting and retaining personnel, who are required to undergo continuous training and improve their professional qualifications. A number of modern studies prove that people's job satisfaction significantly affects the efficiency and quality of a given organization. Personnel management in hospital care needs to be based on scientific research and good practices in order to guarantee the desired results.

Structure and characteristics of the dissertation work

The dissertation work is structured in five chapters: chapter one - literature review; chapter two - purpose, tasks and methodology of the study; chapter three - results and discussion; chapter four - practical and applied model. Methodology for determining job satisfaction; chapter five - conclusions, contributions and recommendations. The dissertation work is 226 pages long, the results are clearly presented in 36 tables and 66 figures. The literature used includes 217 titles, of which 78 are in Cyrillic and 139 - in Latin. 4 appendices are included.

The literature review includes the following titles: Types of social groups; Clarification of the concept of "Job satisfaction"; Theories of job satisfaction;

Factors influencing job satisfaction; Comparison of job satisfaction among employees of the health and education systems.

Theoretical material on the topic under consideration has been collected and structured, using the correct terminology and scientific style.

Theories of job satisfaction are described according to the following classification:

- substantive – describe the factors contributing to job satisfaction
- process – examine the mechanisms influencing job satisfaction
- contemporary – unite classical theories with the aim of their optimal application in practice.

The literature review presents a characterization of the intensive care unit/clinic as a small social group. The doctoral student manifests special attention to the concept of “job satisfaction”, presenting theories of job satisfaction and motivational theories. The factors influencing job satisfaction are examined in depth: personality factors; work factors; environmental factors.

The doctoral student compares job satisfaction among employees of the health and education systems, showing results from studies conducted by authors both in the country and abroad. The factors that influence job satisfaction among teachers and medical specialists are studied.

The summary of the literature review presents three main conclusions related to the main problems regarding the topic of job satisfaction.

The objective clearly and precisely defines the main directions of the study, fully corresponding to the title. To achieve the objective, five tasks have been formulated related to studying the opinion of health specialists from intensive care units regarding job satisfaction, as well as analyzing the factors that influence their satisfaction.

The methodology includes a formulated object and subject of the study. The stages of the study are presented in detail - three stages: during the first stage, the scientific literature was analyzed and the research tools were developed; during the second stage, the survey was conducted using questionnaires. The study included health professionals from intensive care departments/clinics of two medical institutions in the city of Pleven and 6 other

medical institutions in the country; during the third stage, the results were processed. The study included 194 health professionals.

The methods include: documentary, survey and statistical. They fully allow for the collection and analysis of data on the topic of the dissertation.

The survey includes: questions about job satisfaction; a test for work alienation /adapted by A. Velichkov for Bulgarian conditions/; a test for assessing the long-term motivation of individual behavior /adapted by A. Velichkov for Bulgarian conditions/; a test for satisfaction with colleagues /validated and standardized for Bulgarian conditions by A. Velichkov and M. Radoslavova/.

The statistical processing of the data was carried out using the software packages MS office Excel 2002 SPSS for Windows v.21.0.

The third chapter presents the results and the discussion, analyzing the main trends and problems on the topic of the dissertation.

A socio-demographic characteristic of the studied health professionals /doctors and health care specialists/ from intensive care clinics/wards of public and private medical institutions was made. The data shows that the age of the health professionals working in intensive care structures is mainly young people - from 20 to 30 years. Data on the economic and environmental characteristics of the studied individuals are presented. The environmental characteristics include: the intensity and urgency of the work; the risk to the patients' lives; professional stress. The dependencies between the socio-demographic, economic and environmental characteristics were analyzed.

The doctoral student conducted an in-depth analysis of job satisfaction from the studied factors. About 1/3 of the respondents indicated that they were dissatisfied with the payment for their work. Only 3.6% were completely satisfied with the payment in relation to the volume of work and the difficulty of the tasks in the intensive care structures of hospital care.

The satisfaction of healthcare professionals from intensive care units was studied and analyzed in terms of payment, satisfaction with the specifics of the job, with continuing education, with management style, moral satisfaction, and job security.

The in-depth analysis of the data obtained is a basis that enables the doctoral student to draw important conclusions and formulate the leading

problems regarding the satisfaction with the work of healthcare professionals in intensive care units.

Based on the analysis of the questionnaire survey, a practical-applied model and methodology for establishing job satisfaction were developed. The practical-applied model is based on a stratometric concept, which allows not only to establish job satisfaction, but also to analyze interpersonal relationships. The methodology for establishing job satisfaction was developed on the basis of the practical-applied model and the stratometric approach. The methodology includes 8 indicators/scales, which are: satisfaction with workplace relationships; satisfaction with the attitude of colleagues; satisfaction with continuing education; satisfaction with the organization and content of work; self-esteem and self-efficacy; satisfaction with remuneration; satisfaction with the manager's attitude towards the employee; satisfaction with task performance. The assessment is carried out on a five-point scale.

The conclusions of the study are logically structured based on the analyses of the results. The satisfaction of healthcare professionals in intensive care clinics/wards of hospital care, as well as the leading factors for workplace satisfaction, have been determined.

The contributions of the dissertation are of a theoretical and practical-applied nature. The theoretical contributions are aimed at the use of stratometric analysis in studying the job satisfaction of healthcare professionals. A comprehensive study of job satisfaction has been carried out in relation to the specifics of the work environment, conditions of high risk, intensity and responsibility. The factors that influence the satisfaction of healthcare professionals are structured in a hierarchical order and can be used to increase the effectiveness of hospital management. The practical-applied contributions include practically applicable recommendations for increasing job satisfaction based on objective and scientifically based analyses and conclusions. A significant contribution is the developed practical-applied model, based on the stratometric approach, the application of which in practice will lead to a positive impact on management styles and management decisions in hospital care. The need to monitor the satisfaction of health professionals in intensive care units is proven in order to achieve higher efficiency in human resources management.

Three recommendations are formulated for the management of medical institutions regarding the implementation of a methodology for assessing the

satisfaction of health professionals and the provision of qualified specialists in intensive care and intensive care structures.

The presented abstract by the doctoral student contains the main statements of the second chapter of the dissertation work and the most important results of the conducted research. The doctoral student has two independent publications and one publication with a team of authors, which have been presented at scientific forums and have been published in the following publications: 1. Trakia Journal of Science, 2025; Collection of reports from the Sixth Scientific Conference of the Bulgarian National Society of Public Health, 2023; Collection of reports from the Twenty-first National Scientific Session for Students and Teachers "With a Vision for the Future" 2023.

The documents presented by Daniela Petrova show her continuous training and professional development. After graduating as a nurse, she acquired a specialty in Anesthesiology and Intensive Care, and later a Bachelor's and Master's degree in Healthcare Management. In addition to the position of "nurse", she has a professional career as a "senior nurse" and as a lecturer at MU-Pleven. Daniela Petrova's professional experience in the field of intensive care is an important prerequisite for her chosen topic for the dissertation.

Conclusion

The dissertation work developed by Daniela Yulieva Petrova on the topic: "Job satisfaction among health professionals working in intensive care clinics/wards in hospital care" shows her deep interests in the field of human resources management in intensive care structures. The tools used and the design of the study allow for a serious analysis of the problems regarding the satisfaction of health professionals. The practical and applied model developed by the doctoral student is the basis for increasing the efficiency of hospital management and the establishment of good management practices with scientific justification.

In conclusion, I believe that the dissertation work developed by Daniela Yulieva Petrova on the topic: "Job satisfaction among health professionals working in intensive care clinics/wards in hospital care facilities" complies with the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations on the Development of Academic Staff of MU-Pleven. I give a positive assessment of the developed dissertation work and recommend to the esteemed members of the Scientific Jury to make a decision to award Daniela Yulieva Petrova the educational and scientific degree "Doctor" in the field of

higher education 7. Health and Sports, professional field 7.4. Public Health, scientific specialty "Health Care Management".

16.06.2026

Reviewer: **На основание чл.59 от ЗЗЛД**

Prof. Galina Tchaneva, PhD